ECLI:LV:AT:2025:0929.C770833524.9.L

Lieta Nr. C770833524, SKC-361/2025

Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS
Rīgā 2025. gada 29. septembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Aldis Laviņš, senatori Dzintra Balta un Erlens Kalniņš

izskatīja rakstveida procesā valsts akciju sabiedrības (turpmāk – VAS) /Nosaukums A/ blakus sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 17. janvāra lēmumucivillietā VAS /Nosaukums A/ prasībā pret /Persona H/ par darba līguma izbeigšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Prasītāja VAS /Nosaukums A/ 2024. gada 26. janvārī cēlusi prasību pret atbildētāju /Persona H/, pamatojoties uz Darba likuma 101. panta pirmās daļas 9. punktu un ceturto daļu, 104. pantu, 110. panta pirmo un ceturto daļu, lūdzot tiesu izbeigt darba līgumu ar atbildētāju.

[2] Ar Rīgas pilsētas tiesas 2024. gada 21. jūnija spriedumu prasība noraidīta pilnībā.

[3] Par pirmās instances tiesas spriedumu prasītāja iesniegusi apelācijas sūdzību.

[4] Ar Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 17. janvāra lēmumu, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 223. panta 2. punktu, izbeigta tiesvedība lietā.

Lēmumā norādīti šādi argumenti.

[4.1] Darba likuma 110. panta ceturtajā daļā noteikts, ka tad, ja darbinieku arodbiedrība nepiekrīt darba līguma uzteikumam, viena mēneša laikā no atbildes saņemšanas dienas darba devējs var celt prasību tiesā par darba līguma izbeigšanu. Tātad likumā nepārprotami ir noteikts gan brīdis, no kura darba devējs var celt prasību tiesā, gan laika ietvars, kādā tas darāms – viena mēneša laikā no atbildes saņemšanas dienas.

/Nosaukums/ arodbiedrība 2023. gada 21. decembrī sniegusi prasītājai atbildi, nepiekrītot darba līguma ar atbildētāju izbeigšanai (turpmāk arī – Atteikums).

Prasības pieteikumā norādīts, ka prasītāja Atteikumu saņēmusi 2023. gada 21. decembrī. Līdz ar to šis datums uzskatāms kā atbildes saņemšanas diena Darba likuma 110. panta ceturtās daļas izpratnē, un diena, no kuras sācis tecēt termiņš prasības celšanai.

Ievērojot minēto un Darba likuma 16. panta pirmo daļu, termiņš prasības celšanai izbeidzās 2024. gada 20. janvārī. Tā kā termiņa pēdējā diena bija sestdiena, nākamā darba diena, kad prasītāja varēja realizēt savas Darba likuma 110. panta ceturtajā daļā noteiktās tiesības, bija 2024. gada 22. janvāris.

[4.2] Nav pamata piemērot Paziņošanas likuma 9. panta otrajā daļā paredzēto dokumentu saņemšanas prezumpciju, jo lietā nevar būt strīds, ka prasītāja saņēma Atteikumu 2023. gada 21. decembrī. Tādējādi, ceļot prasību tiesā 2024. gada 29. janvārī, prasītāja nokavēja Darba likuma 110. panta ceturtajā daļā noteikto prasības termiņu, ko nelūdza atjaunot.

[4.3] Prasītāja 2024. gada 2. janvārī nosūtīja arodbiedrībai atkārtotu vēstuli Nr.2-15/7, lūdzot sniegt informāciju par atteikuma iemesliem. Atbilstoši vēstules saturam darba devējas rīcība vērtējama gan kā vēlme noskaidrot iemeslu arodbiedrības atteikumam, gan vērsta uz darba devēja un arodbiedrības sadarbību darbiniekam labvēlīgākā risinājuma rašanā.

Nav šaubu, ka jau 2023. gada 21. decembrī arodbiedrība ir sniegusi absolūtu nepiekrišanu darba līguma izbeigšanai, atkārtoti nosūtītā vēstule neveicināja darba devējas un arodbiedrības dialogu, lai šo apstākli vērtētu kā būtisku ietekmi atstājošu uz termiņa tecējuma sākuma brīdi. Absolūtas nepiekrišanas gadījumā atkārtota vēršanās pie arodbiedrības nerada pamatu uzskatīt, ka prekluzīvā termiņa tecējums varētu sākties no jauna (sk.*Senāta 2024. gada 17. jūnija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKC-410/2024,ECLI:LV:AT:2024:0617.C33524421.14.L, 4.4. punktu*).

Prasība celta, nokavējot likumā noteikto termiņu, kas saskaņā ar Civilprocesa likuma 223. panta 2. punktu atzīstams par patstāvīgu pamatu tiesvedības izbeigšanai lietā.

[5] Par Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 17. janvāra lēmumu prasītāja iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt.

[5.1] Blakus sūdzībā norādīts, ka Darba likuma 110. pantā ietvertais jēdziens „saņemšanas diena” interpretējams kopsakarā ar Darba likuma $112.^1$ pantā noteikto uzteikuma paziņošanas kārtību un Darba likuma 122. pantā noteikto par uzteikuma apstrīdēšanu.

[5.2] Pat ja tiesas ieskatā konkrētajā lietā tomēr pēc analoģijas nav piemērojama Darba likuma $112.^1$ pantā noteiktā uzteikuma dokumentu saņemšanas prezumpcija un Darba likuma 110. panta ceturtajā daļā noteiktā termiņa tecējums sākās 2023. gada 21. decembrī, t. i., pēc Atteikuma nosūtīšanas dienas, prasītāja sākotnēji prasības pieteikumu Rīgas pilsētas tiesā iesniedza 2024. gada 22. janvārī. Tomēr ar Rīgas pilsētas tiesas tiesneša 2024. gada 24. janvāra lēmumu lietā Nr. 3-10/0138-2024 nolemts atteikt pieņemt prasības pieteikumu, ko parakstījis prasītājas valdes priekšsēdētājs, jo prasības pieteikumam bija pievienota tikai valdes locekļu pilnvara vienpersoniskai pārstāvībai, bet formāli nebija pievienota izdruka no publiski pieejamā komercreģistra par prasītājas valdes locekļiem.

Ņemot vērā to, ka šāds atteikuma lēmums nav pārsūdzams, prasītāja nekavējoties novērsa konstatēto formālo trūkumu, un šo pašu prasības pieteikumu iesniedza 2024. gada 26. janvārī, nosūtot to uz tiesas elektroniskā pasta adresi.

[5.3] Prasītāja 2024. gada 2. janvārī arodbiedrībai nosūtīja atkārtotu vēstuli Nr. 2-15/17, lūdzot sniegt papildu informāciju par atteikuma iemesliem. Arodbiedrība uz šo prasītājas atkārtoto vēstuli nekādu atbildi nesniedza.

Lai gan prasība celta, vadoties no arodbiedrības Atteikuma, prasītājas ieskatā termiņa tecējuma sākuma atskaitei varētu izmatot datumu, kad prasītāja atkārtoti nosūtīja arodbiedrībai vēstuli Nr. 2-15/17, t. i., 2024. gada 2. janvāri.

Motīvu daļa

[6] Izvērtējot blakus sūdzības un pārsūdzētā lēmuma argumentus, Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 22. novembra lēmums ir atceļams.

[7] Kā konstatējusi apgabaltiesa, prasības pieteikumā norādīts, ka arodbiedrības Atteikumu prasītāja saņēma 2023. gada 21. decembrī, tāpēc prasītāja varēja realizēt savas Darba likuma 110. panta ceturtajā daļā noteiktās tiesības līdz 2024. gada 22. janvārim.

Savukārt no blakus sūdzības un lietas materiāliem izriet, ka prasītāja sākotnēji prasības pieteikumu pret atbildētāju par darba līguma izbeigšanu Rīgas pilsētas tiesā iesniedza 2024. gada 22. janvārī, nosūtot to uz Rīgas

pilsētas tiesas elektroniskā pasta adresi plkst. 22:16. Ar Rīgas pilsētas tiesas tiesneša 2024. gada 24. janvāra lēmumu lietā Nr. 3-10/0138-2024 nolemts atteikt pieņemt šo prasības pieteikumu. Lēmumā konstatēts, ka prasības pieteikumu parakstījis prasītājas valdes priekšsēdētājs /Persona C/ un prasības pieteikumam pievienota pilnvara, ar kuru prasītājas valdes priekšsēdētājs un valdes locekļi savstarpēji viens otru pilnvarojuši atsevišķi pārstāvēt prasītāju tiesā.

Senāts konstatē, ka tiesas aizsardzība prasītājai tikusi liegta tāpēc, ka prasītāja nebija iesniegusi tiesai publiski pieejamu un ticamu informāciju no Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra vestā komercreģistra ierakstiem par prasītājas valdes locekļiem (sk. *Komerclikuma 7. un 12. pantu*).

Minētie apstākļi par Rīgas pilsētas tiesas tiesneša 2024. gada 24. janvāra lēmumu lietā Nr. 3-10/0138-2024 pārbaudāmajā lēmumā nav vērtēti.

[8] Senāts jau iepriekš atzinis, ka Darba likuma 110. panta ceturtajā daļā paredzētais termiņš prasības celšanai ir prekluzīvs, proti, šo termiņu nevar pārtraukt vai atjaunot, un darba devēja tiesības celt tiesā prasību izbeidzas līdz ar šā termiņa notecējumu (*Senāta 2024. gada 17. jūnija rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKC-410/2024,ECLI:LV:AT:2024:0617.C33524421.14.L, 4.2. punkts*).

Tiesiskā noteiktība un citi leģitīmi mērķi, kas bijuši termiņa noteikšanas pamatā, neizslēdz tiesas pienākumu apsvērt, vai konkrētajā gadījumā kādai personai piederošas pamattiesības ievērošana neņem virsroku pār materiālajā tiesību normā noteiktas procesuālās kārtības ievērošanu (sal. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009. gada 16. oktobra sprieduma lietā „Zehentner v. Austria”, iesnieguma Nr.20082/02, 63.-65. punkts*). Tādējādi, vērtējot, vai darba devēja kā prasītāja ir ievērojusi Darba likuma 110. panta ceturtajā daļā paredzēto prekluzīvo termiņu prasības celšanai, tiesas pienākums ir izvērtēt apstākļus, kas var iespaidot (ietekmēt) prekluzīva termiņa iestāšanās fakta nodibināšanu.

[9] Civilprocesa likuma 128. panta trešā daļa noteic, ka prasības pieteikumu paraksta prasītājs vai viņa pārstāvis. Ja prasību prasītāja vārdā ceļ viņa pārstāvis, prasības pieteikumam pievienojama pilnvara vai cits dokuments, kas apliecina pārstāvja pilnvarojumu celt prasību. Civilprocesa likuma 82. panta otrā daļa precizē, ka juridisko personu lietas tiesā ved to amatpersonas, kas darbojas likumā, statūtos vai nolikumā piešķirto pilnvaru ietvaros, vai arī citi juridisko personu pilnvaroti pārstāvji.

Tātad juridiskajai personai tāpat kā fiziskajai personai ir tiesības izvēlēties – vest lietu tiesā pašai (likumiskā pārstāvība) vai ar pilnvarota pārstāvja (pārstāvju) starpniecību (līgumiskā pārstāvība) (sk. *Senāta 2016. gada 17. jūnija lēmuma lietā Nr. SKC-1788/2016 5.1. punktu*).

[9.1] Civilprocesa likuma 85. panta otrā daļa nepārprotami nosaka lietas dalībnieka – juridiskās personas – pienākumu iesniegt tiesai pilnvarojumu apliecinošos dokumentus (pierādījumus par personas pārstāvības tiesībām lietā), neuzliekot tiesai pienākumu meklēt šo informāciju (sk. *Senāta 2018. gada 29. jūnija lēmuma lietā Nr. SPC-20/2018, ECLI:LV:AT:2018:0629.C30431117.4.L, 4. punktu, 2023. gada 6. aprīļa lēmuma lietā Nr. SPC-1/2023,ECLI:LV:AT:2023:0406.C30564620.9.L, 6.1. un 6.2. punktu*).

Tomēr vienlaikus tiesai nav arī liegts šo informāciju iegūt pašai, ievērojot procesuālās ekonomijas principu (sk. *Senāta 2019. gada 30. septembra lēmuma lietā Nr. SKC-954/2019,ECLI:LV:AT:2019:0930.C68301418.10.L, 7. punktu*). Konkrētajā gadījumā, apgabaltiesai, vērtējot prekluzīva termiņa iestāšanos, pašai būtu jāiegūst informācija no publiski pieejama reģistra ne tikai procesuālās ekonomijas principa, bet arī tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošanai.

[9.2] Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzinusi, ka tiesas pārāk formāla pieeja var tikt vērtēta kā tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpums (sk.*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2015. gada 5. novembra sprieduma lietā „Henrioud v. France”, iesnieguma Nr.21444/11*, 66. punktu).

Latvijas Republikas Satversmes 92. pants noteic: „Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.” Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesības uz taisnīgu tiesu ir būtiska personu pamattiesība, kas nodrošina aizskarto tiesību efektīvu aizsardzību tiesā. (sk. *Satversmes tiesas 2012. gada 6. jūnija sprieduma lietā Nr.2011-21-01 6. un 7. punkts*). Lai to īstenotu, valstij ir pienākums ne vien izveidot un saglabāt tiesu sistēmu,

kura ir neatkarīga, objektīva un kompetenta, bet arī pieņemt un ieviest tādas procesuālās normas, kuras garantē, ka pati lietu izskatīšanas procedūra ir taisnīga un objektīva (sk. *Satversmes tiesas 2012. gada 20. aprīļa sprieduma lietā Nr.2011-16-01, 8.1. punktu, 2017. gada 10. februāra sprieduma lietā Nr.2016-06-01 27. punktu*).

Senāta ieskatā minētais aptver arī tiesību piemērošanas aspektu, proti, procesuālajiem noteikumiem jābūt piemērotiem atbilstoši paredzētā mērķa sasniegšanai, turklāt tā, lai šie noteikumi nesamērīgi neierobežotu personas tiesības uz lietas izskatīšanu pēc būtības un nepieļautu pārmērīgu formālismu, kas liegtu pieeju tiesai.

[9.2.1] Kā pamatoti atzīts tiesību doktrīnā, pilnvarojumu apliecinoša dokumenta neiesniegšana tiesai būtībā ir tas pats, kas neparakstīta prasības pieteikuma iesniegšana tiesai, jo nav pārliecības, vai konkrēto procesuālo darbību veikusi tiesīgā persona (sk. *Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.–28. nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 414. lpp.*).

Konkrētajā gadījumā gan no lietas materiāliem pievienotā dokumenta no Lursoft IT informācijas sistēmas, gan arī Tiesu informatīvās sistēmas datiem redzams, ka atbilstoši komercreģistra ierakstiem sākotnējā prasības pieteikuma iesniegšanas brīdī VAS /Nosaukums A/ valdes locekļiem /Persona C/, /Persona E/ un /Persona D/ visiem kopā bija tiesības VAS /Nosaukums A/ vārdā pilnvarot /Persona C/ pārstāvēt prasītājas intereses tiesā.

[9.2.2] Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka datu glabāšana komercreģistrā un uzņēmumu reģistrā, pamatojoties uz tiesisku, likumā paredzētu pienākumu to darīt, ir darbība, kas veikta vispārējās tiesiskās noteiktības interesēs. Publiska reģistra mērķis ir radīt informācijas avotu, uz ko var paļauties tiesiskajās attiecībās, un tādējādi nodrošināt nepieciešamo tiesisko noteiktību (sk. *Ģenerāladvokāta Nīlo Jēskinena (Niilo Jääskinen) 2012. gada 26. aprīļa secinājumu lietā „Compass-Datenbank GmbH v. Republik Österreich” C-138/11, ECLI:EU:C:2012:449, 48. punktu*).

Senāts konstatē, ka, ieskatoties Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra vestā komercreģistra ierakstos par prasītāju, tiesa varēja nepārprotami pārliecināties par attiecīgo fizisko personu kā valdes locekļu statusu un viņu pārstāvības tiesībām. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka sākotnējo prasības pieteikumu būtu parakstījusi persona, kura nebija pilnvarota iesniegt tiesai prasības pieteikumu VAS /Nosaukums A/ vārdā.

Apstākļos, kad tiesai (tiesnesim) ir nodrošināta brīva pieeja Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra vestā komercreģistra datubāzei un tai bija iespējams pārliecināties, ka iesniegto prasības pieteikumu prasītājas vārdā ir parakstījusi persona, kurai ir šādas tiesības, atteikums pieņemt prasības pieteikumu tikai tā iemesla dēļ, ka tam nav pievienots dokuments, kas apstiprina valdes locekļu statusu, ir pārmērīga formālisma izpausme, kas neatbilst taisnīgas tiesas principam.

[9.2.3] Apgabaltiesa, pamatojoties uz konstatētajiem apstākļiem, ka atkārtoti iesniegtais prasības pieteikums ir iesniegts pēc Darba likuma 110. panta ceturtajā daļā noteiktā termiņa prasības celšanai izbeigšanās, ir atzinusi, ka prasību ir cēlusi persona, kurai nav prasības tiesību. Šāds secinājums atstāj bez ievērības apstākli, ka konkrētajā gadījumā tiesības uz pieeju tiesai (tiesas aizsardzību) tiek liegtas personai, kura likumā noteiktajā termiņā bija iesniegusi tiesai prasības pieteikumu un šo prasības pieteikumu prasītājas vārdā bija parakstījusi persona, kurai bija šādas tiesības. Tādējādi tiesību piemērošanas rezultāts izskatāmajā lietā ir tāds, kas nesamērīgi ierobežo personas pamattiesības – tiesības uz taisnīgu tiesu.

Vispārējās jurisdikcijas tiesai – gan pirmās instances tiesai, gan apelācijas instances tiesai, gan arī kasācijas instances tiesai ir konstitucionāls pienākums ikvienā lietā nodrošināt to, lai tiesību normu piemērošanas process atbilstu gan Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam, gan arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantam, kas izskatāmajā lietā nav ticis ievērots.

Kā atzinusi Satversmes tiesa, tāds tiesību normu iztulkošanas (piemērošanas) rezultāts, kas noved pie Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajā teikumā noteikto personas pamattiesību nepamatotas samazināšanas vai ierobežošanas, atzīstams par nepieņemamu (sk. *Satversmes tiesas 2005. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr.2004-16-01 15. punktu*).

[10] Līdz ar to pārbaudāmo lēmumu nevar atzīt par tiesisku, tas ir atceļams un lieta nododama izskatīšanai pēc būtības apelācijas instances tiesā.

Šā iemesla dēļ atsevišķi nav nepieciešams vērtēt blakus sūdzībā norādītos apsvērumus par Darba likuma $112.^{1}$ panta piemērošanu pēc analoģijas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448. panta pirmās daļas 2. punktu un $444.^{1}$ panta otro daļu, Senāts

nolēma

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 17. janvāralēmumu un lietu nodot izskatīšanai pēc būtības Rīgas apgabaltiesā;

atmaksāt VAS /Nosaukums A/ drošības naudu 70 *euro* (septiņdesmit *euro*).

Lēmums nav pārsūdzams.

Senators A. Laviņš Senatore Dz. Balta Senators E. Kalniņš